

מבוא לאמנות קלאסית : האימפריה הרומית והפרובינקיה יהודה, מרכז ופריפריה
במערכת האימפריאלית הרומית

Rome and Judea: Center and Provinces in Roman Art

0821-1131-01

סמסטר א', תשע"ד

ד"ר מתי פישר

שיעור ליבה

שעות קבלה של המרצה ומיקום: יום א 12-13, בתיאום טלפוני מראש

טלפון: 050-7388005

דוא"ל: fischerm@post.tau.ac.il

תיאור הקורס

מדיניות האימפריה הרומית כלפי הפרובינקיות היתה של הפצת התרבות הרומית/הלניסטית ושימוש במשאבי הפרובינקיות לטובת המרכז ברומא. יחד עם זאת, הפרובינקיות מצידן גם הם השפיעו על המרכז ברומא ולעיתים התנגשו איתה. בשיעור הליבה נבחן את הביטוי החזותי והאמנותי של המערכת האימפריאלית הזאת תוך התמקדות ביחסים בין רומא ליהודה. נלמד על ההתפתחויות האמנותיות ברומא וכיצד התפתחויות אלו באו לידי ביטוי ופורשו בתחום הבניה, העיטור והאמנות בארץ ישראל. אגב כך נעמוד על ההתנגשות שנוצרה בין התרבות הרומית לזו היהודית ועל השלכותיה.

Roman imperial attitudes toward the provinces were based on their pacification through the propagation of Roman culture, while using the provincial resources for the benefit of Rome. Nevertheless, the provinces in turn influenced Rome itself or sometimes clashed with the Roman imperial network. This core course will examine the visual and artistic expression of this imperial network while focusing on the relations between Rome and Judea. The course will survey the principal developments in Roman art and how they were manifested and interpreted in the building and artistic activity in Judea. This will also lead to a discussion of the clash of these two cultures and of its consequences.

דרישות הקורס : קריאת חובה, מבחן

מרכיבי הציון הסופי : בחינה מסכמת

שעור 1: מבוא: מגמות בולטות באמנות ההלניסטית: התקופה הבתר-קלאסית

אבי-יונה, מיכאל. תולדות האמנות הקלאסית. ירושלים: מוסד ביאליק, 1969, 142-161 (פרק 10: האמנות הבתר קלאסית והטרומ הלניסטית).

Pollitt, J.J. *Art in the Hellenistic Age*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988, 1-18 ("Introduction: Hellenistic art and the temperament of the Hellenistic age")

שעור 2: מבוא: מגמות בולטות באמנות התקופה ההלניסטית: הפיסול והאדריכלות ההלניסטיים.

אבי-יונה, מיכאל. תולדות האמנות הקלאסית. ירושלים: מוסד ביאליק, 1969, 163-184 (פרק 11: הפיסול ההלניסטי).

Pollitt, J.J. *Art in the Hellenistic Age*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988, 79-126, 230-249 (ch. 4 "The Sculpture of Pergamon", ch. 5: Hellenistic Baroque", ch.11 "Hellenistic Architecture")

שעור 3: אמנות הקבורה בתקופה ההלניסטית והקברים ביהודה מתקופת החשמונאים עד המאה הראשונה לספירה.

Hammond, N.G.L. "Philips's Tomb in Historical Context". *Greek Roman and Byzantine Studies*. 19 (1978): 331-50.

Lehmann, Phyllis Williams. "The So-Called Tomb of Philip II: A Different Interpretation" *American Journal of Archaeology*. 84 (1980): 527-531.

Hachlili Rachel. *Jewish Funerary Customs Practices and Rites in the Second Temple Period*. Leiden: Brill 2005, 29-73 ("Architecture of Rock Cut Tombs").

שעור 4: אמנות וערכים רומיים בתקופת הרפובליקה והשפעת המאבקים ברומא על יהודה בשלהי התקופה הרפובליקנית

Ramage, Nancy and Andrew Ramage. *Roman Art*. Upper Saddle River N.J: Prentice Hall, 2001, 56-95 ("The Roman Republic").

Kleiner, Diana. *Roman Sculpture*. New Haven and London: Yale University Press, 1992, 23-57 ("The Art of the Republic")

Jones, Peter, and Keith Sidwell eds. *The World of Rome*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997, 1-48 ("The Idea of Rome").

קירור גיון. "הורדוס ואוגוסטוס". בתוך הורדוס, קטלוג תערוכה במוזאון ישראל. עורכים רוזנברג סילביה ודוד מבורך. ירושלים: מוזאון ישראל, 2013, 16-33,

שעור 5: תוכניתו של אוגוסטוס עבור רומא והאמנות הקיסרית בתקופת אוגוסטוס

Ramage, Nancy and Andrew Ramage. *Roman Art*. Upper Saddle River N.J: Prentice

Hall, 2001, 96-131 ("Augustus and the Imperial Idea")
Galinsky, Karl. Augustan Culture. Princeton: Princeton University Press, 1996: 80-224
(ch.3 "Ideas Ideals and Values", ch.4 "Art and Architecture").

אבי-יונה, מ. תולדות האמנות הקלאסית. ירושלים: מוסד ביאליק, 1969, 231-222 (פרק 14 : ראשית האמנות הרומאית).

שעור 6: התפתחות האמנות והאדריכלות ברומא בשתי המאות הראשונות לספירה

Ramage, Nancy and Andrew Ramage. *Roman Art*. Upper Saddle River N.J: Prentice Hall, 2001, 154-257 (ch. 5-8)

אבי-יונה, מ. תולדות האמנות הקלאסית. ירושלים: מוסד ביאליק, 1969, 248-232 (פרק 15 : האמנות הרומאית מזמנו של נירון עד מרקוס אורליוס).

שעור 7: ההשפעה הרומית על האמנות והתרבות בא"י: בנייתו של הורדוס בא"י, בניית ירושלים, קיסריה, המבצרים והארמונות, הקבר, התפתחות ערים ומבנים רומיים בא"י

Hachlili Rachel. *Ancient Jewish Art and Archaeology in the Land of Israel*, Leiden Brill 1988, 10-64 (Architecture)

צפריר, יורם. ארץ ישראל מחורבן בית שני עד הכיבוש המוסלמי, ירושלים: יד בן צבי. תשמ"ה 1984, 133-59 ("ערים תיכנון ובניה").

נצר, אהוד. "הורדוס הבנאי הגדול" בתוך הורדוס, קטלוג תערוכה במוזאון ישראל. עורכים רוזנברג סילביה ודוד מבורך. ירושלים: מוזאון ישראל, 2013, 116-80
פלג-ברקת, אורית. "העיטור האדריכלי במפעלי הבניה של הורדוס" בתוך הורדוס, קטלוג תערוכה במוזאון ישראל. עורכים רוזנברג סילביה ודוד מבורך. ירושלים: מוזאון ישראל, 2013, 125-117.

שעור 8: התפתחות הבית הרומי והציור הרומי בפומפיי. בתים ושרידי ציור רומי בא"י וסביבתה.

Pollitt, J.J. *Art in the Hellenistic Age*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988, 185-209 (Pictorial Illusion and Narration).

Beard, Mary, and John Henderson, *Classical Art From Greece to Rome*. Oxford: Oxford University press, 2001, 11-63 ("Painting Antiquity: Rediscovering Art")

אבי-יונה, מ. תולדות האמנות הקלאסית. ירושלים: מוסד ביאליק, 1969, 206-185 (פרק 12 : הציור ההלניסטי).

יורם צפריר, ארץ ישראל מחורבן בית שני עד הכיבוש המוסלמי, ירושלים: יד בן צבי. תשמ"ה 1984, 142-133, 316-305,

רוזנברג, סילביה. "עיטורי הפנים בארמונות הורדוס". בתוך הורדוס, קטלוג תערוכה במוזאון ישראל. עורכים רוזנברג סילביה ודוד מבורך. ירושלים: מוזאון ישראל, 2013, 166-223.

שעור 9: התפתחות הארכיטקטורה הרומית במאות הראשונות לספירה והתפתחות ארכיטקטורת בתי הכנסת בא"י במאות 3-7 לספירה.

- צפריר, יורם. ארץ ישראל מחורבן בית שני עד הכיבוש המוסלמי, ירושלים: יד בן צבי. תשמ"ה 1984, 165-189 ("בתי הכנסת בתקופה הרומית"), 285-300 ("בתי כנסת") סג"ל, ארתור. ארכיטקטורה מונומנטלית בארץ-ישראל ובמזרח הרומי. חיפה: הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה, 1995.
- Hachlili Rachel. *Ancient Jewish Art and Archaeology in the Land of Israel*, Leiden Brill 1988, 135-231 ("Synagogue Architecture and Decoration").
- Levine, Lee I. *Visual Judaism in Late Antiquity: Historical Contexts of Jewish Art*. New Haven and London, Yale University Press, 2012, 403-442 (ch. 20: art and the Rabbis).

שעור 10-11: התפתחות הפסיפסים ברומא והשפעתם על הפסיפסים בא"י

- Dunbabin, Katherine. Mosaics of the Greek and Roman World. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- Dunbabin, Katherine. The Mosaics of Roman North Africa: Studies in Iconography and Patronage. Oxford: Clarendon Press, 1978..
- יורם צפריר, ארץ ישראל מחורבן בית שני עד הכיבוש המוסלמי, ירושלים: יד בן צבי. תשמ"ה 1984, 401-431 ("הפסיפסים").
- Hachlili Rachel. *Ancient Jewish Art and Archaeology in the Land of Israel*, Leiden Brill 1988, 347-365 ("Composition and Style").
- Avi Yonah, Michael. "Mosaic Pavements in Palestine". In *Art in ancient Palestine*. collected and prepared for republication by Hannah Katzenstein and Yoram Tsafir. Jerusalem: Magnes Press, Hebrew University, 1981, 283-382.

שעור 12: האמנות במזרח הרומי – והשפעתה על א"י

- אבי-יונה, מ. תולדות האמנות הקלאסית. ירושלים: מוסד ביאליק, 1969, 249-287 (פרק 16 - 17: האמנות הרומית בגלגולה העממי, אמנות המזרח ההלניסטי-רומאי).
- Hachlili Rachel. *Ancient Jewish Art and Archaeology in the Land of Israel*, Leiden: Brill 1988, 366-369 ("Origins and Sources of Jewish art").
- Avi-Yonah, Michael. "Oriental Elements in the Art of Palestine in the Roman and Byzantine Periods". in *Art in ancient Palestine*. collected and prepared for republication by Hannah Katzenstein and Yoram Tsafir. Jerusalem: Magnes Press, Hebrew University, 1981, 1-117.

שעור 13 : האמנות הרומית המאוחרת

לקריאה :

אבי-יונה, מ. תולדות האמנות הקלאסית. ירושלים: מוסד ביאליק, 1969, 277-287 (פרק 18 : סופה של האמנות הקלאסית).

שצמן, ישראל. האימפריה הרומית ומורשתה. תל-אביב : אוניברסיטה פתוחה, 2002 : 253-303 (פרק ח' : "אמנות וארכיטקטורה").

Elsner, Jas. *Imperial Rome and Christian Triumph*. Oxford: Oxford University press, 1998, 115-143 ("Center and Periphery")

Ramage, Nancy and Andrew Ramage. *Roman Art*. Upper Saddle River N.J: Prentice Hall, 2001, 312-335 ("Constantine and the Aftermath").

קריאת חובה :

אבי-יונה, מיכאל. תולדות האמנות הקלאסית. ירושלים, 1969, עמ' 162-286 (קריאת החובה המדויקת תילקח מתוך אבי יונה ומספר ומאמרים המופיעים בפירוט השעורים. הקריאה המדויקת תופיע באתר הקורס. הקריאה מבוססת על שאלות מנחות שיפורסמו באתר).

ביבליוגרפיה נוספת :

Avi-Yonah, Michael. *Art in ancient Palestine*. Jerusalem : Magnes Press, Hebrew University, 1981.

Avi-Yonah, Michael. *Hellenism and the East*. Ann Arbor, Mich. : Published for the Institute of Languages, Literature and the Arts, the Hebrew University, Jerusalem by University Microfilms International, c1978

Bandinelli R.B. *Rome: the Center of Power*. Arts of Mankind series. New York: G.Brazilier, 1970.

Bandinelli R.B. *Rome: the Late Empire, Roman Art AD 200-400*. Arts of Mankind series New York: G.Brazilier, 1971.

Beard, Mary, and John Henderson, *Classical Art From Greece to Rome*. Oxford: Oxford University press, 2001.

Beard, Mary, John North, and Simon Price. *Religions of Rome*. 2 vols. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.

Boatwright, Mary. *Hadrian and the Cities of the Roman Empire*. Princeton: Princeton University Press, 2000.

Burn Lucilla. *Hellenistic Art: From Alexander the Great to Augustus*. J. Paul Getty Museum Publication, 2005.

Caesarea Maritima : a retrospective after two millennia. edited by Avner Raban and Kenneth G. Holum. Leiden : Brill, 1996.

Charbonneaux Jean, Roland Martin and Francois Villard. *Hellenistic Art (330-50 B.C.)*. Arts of Mankind series New York: G.Brazilier, 1973.

Dunbabin, Katherine. *Mosaics of the Greek and Roman World*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

Elsner, Jas. *Imperial Rome and Christian Triumph*. Oxford: Oxford University press, 1998.

- Erskine, Andrew. *Roman Imperialism*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2010.
- Fine, Steven. *Art and Judaism in the Greco-Roman World: Toward a New Jewish Archaeology*. Cambridge, Cambridge University Press, 2010.
- Hachlili, Rachel. *Ancient Mosaic Pavements: Themes, Issues, and Trends; Selected Studies*. Leiden : Brill, 2009.
- Hammond , N.G.L. "The Royal Tombs at Vergina: Evolution and Identities". *The Annual of the British School at Athens*, Vol. 86 (1991), pp. 69-82.
- Jones, M.W. *Principles of Roman Architecture*. New Haven & London: Yale University Press, 2000
- Jones, Peter, and Keith Sidwell eds. *The World of Rome*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
- Kleiner, Fred. *A History of Roman Art, enhanced edition*. Belmont, CA: Thomson Wadsworth, 2010.
- Kleiner, Diana. *Roman Sculpture*. New Haven and London: Yale University Press, 1992.
- Lessing Erich, and Antonio Varone, *Pompeii*, Paris: Terrail, 1996.
- Levine, Lee I, From Dura to Sepphoris. Portsmouth : Journal of Roman Archaeology, 2000.
- Levine. Lee I. The Ancient Synagogue. New Haven: Yale University Press, 2005.
- Levine, Lee I. *The Ancient Synagogue*. 2nd ed. New Haven: Yale University Press, 2005.
- Levine, Lee I. *Visual Judaism in Late Antiquity: Historical Contexts of Jewish Art*. New Haven and London, Yale University Press, 2012.
- Ling, Roger. *Roman Painting*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.
- Lyttelton, Margaret. *Baroque Architecture in Classical Antiquity*. London : Thames and Hudson, 1974.
- Mattingly, D. J. ed. *Dialogues in Roman Imperialism : Power, Discourse, and Discrepant Experience in the Roman Empire*. Portsmouth, R.I. : Journal of Roman archaeology Supplementary series no. 023, 1997.
- Netzer, Ehud. The Architecture of Herod, the Great Builder. Grand Rapids: Baker Academic, 2008.
- Netzer Ehud. *The Palaces of the Hasmoneans and Herod the Great*. Jerusalem: Yad Ben Zvi, 2001.
- Onians, John. *Classical Art and the Cultures of Greece and Rome*. New Haven & London: Yale University Press, 1999.
- Ovadia, Asher and Ruth Ovadia. *Mosaic Pavements in Israel : Hellenistic, Roman, and early Byzantine*. Roma : L'Erma di Bretschneider, 1987.
- Pollitt, J.J. *Art in the Hellenistic Age*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988.
- Ramage, Nancy and Andrew Ramage. *Roman Art*. Upper Saddle River N.J: Prentice Hall, 2001.
- Smith, R.R.R. *Hellenistic Royal Portraits*. Oxford: Clarendon press, 1988.

Stewart, Peter. *The Social History of Roman Art*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

Talgam Rina and Zeev Weiss. *The Mosaics of the House of Dionysus at Sepphoris*, Jerusalem, 2004.

Webster, Jane and Nicholas J. Cooper eds. *Roman Imperialism : Post-Colonial Perspectives*. Leicester : Proceedings of a symposium held at Leicester University in November 1994.

Wheeler, Mortimer. *Roman Art and Architecture*. London: Thames and Hudson, 1964 (1976).

אבי-יונה, מיכאל. תולדות האמנות הקלאסית. ירושלים: מוסד ביאליק, 1969.
שצמן, ישראל. האימפריה הרומית ומורשתה. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2002
צפיר יורם, ארץ ישראל מחורבן בית שני עד הכיבוש המוסלמי, ירושלים: יד בן צבי. תשמ"ה
1984

סג"ל, ארתור. ארכיטקטורה מונומנטלית בארץ-ישראל ובמזרח הרומי. חיפה: הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה, 1995.

חומר עזר נוסף

מצגות השעורים באתר הקורס

חומר מחייב למבחנים

קריאת חובה, הכרת מצגות השעורים